

PAPERS

DE LA FUNDACIÓ ORIENTA

OCTUBRE 2000 – NÚMERO 2

EDITORIAL

Presentem aquest segon número del full informatiu **PAPERS**, fent realitat l'objectiu de ser un mitjà de comunicació entre els professionals de la salut mental i una eina per difondre i informar sobre les activitats de la nostra institució, la Fundació Orienta.

A l'apartat "A fons" anirem parlant sobre diferents aspectes i modalitats de la nostra pràctica assistencial. Vam començar descrivint el procés d'integració de la salut mental en l'atenció primària de salut, en aquesta ocasió parlarem de les seves valoracions.

El dia 3 d'octubre inaugurarem els nous locals del Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil (CSMIJ) de l'Hospitalet de Llobregat. L'acte estarà presidit pel conseller de Sanitat i Seguretat Social, Sr. Eduard

Rius, amb la presència de l'alcalde de la ciutat, Sr. Celestino Corbacho. Us hi esperem.

Però tenim més coses; aquest any la nostra institució celebra els 25 anys d'història. Per commemorar-los organitzarem una trobada festiva, el divendres 9 de novembre a les 7 de la tarda. L'Ignasi Riera, escriptor i patró de la Fundació Orienta, de segur que ens farà passar una bona estona parlant-nos sobre "Els futurs de la salut mental". Després hi haurà altres coses... Ja us n'informarem.

Espero que aquest segon número de **PAPERS**, compleixi les expectatives que tots hi tenim posades.

A. Icart

ARTICLE DE FONTS

SALUT MENTAL INFANTIL I JUVENIL EN L'ATENCIÓ PRIMÀRIA: 1996 - 1999

En el número anterior del nostre full informatiu, parlàvem de l'experiència pilot posada en marxa l'any 93 pel Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil (CSMIJ) "Orienta", amb el propòsit de facilitar la integració de la salut mental en l'atenció primària de salut.

Tal com es deia en l'esmentat article, els professionals de SM fan la primera visita a la mateixa Àrea Bàsica de Salut (ABS), i només aquells pacients que ho requereixen són derivats al CSMIJ; la resta, un cop s'ha discutit clínicament el cas –a les reunions que es mantenen amb l'equip d'atenció primària- i s'han facilitat les orientacions pertinents, es retornen al derivant d'APS, de manera que a partir d'aquest moment, qui continua el procés d'atenció és el pediatre o metge de capçalera corresponent, amb la possibilitat de tornar a parlar del cas sempre que sigui necessari.

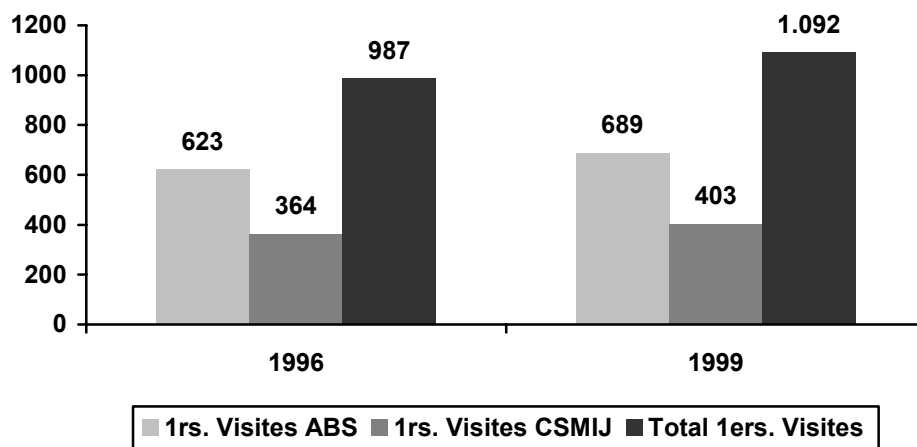
L'any 96 s'incorporen a aquesta experiència pràcticament totes les ABS del nostre sector sanitari –"Delta-Litoral"-, i és per aquest motiu que a continuació volem recollir un seguit de dades sobre l'evolució i incidències d'aquest model, durant aquest trienni. Per descomptat que estem als inicis i, per tant, moltes de les coses que comentarem possiblement el temps s'encarregarà de matisar-les.

*Evolució de la demanda.
Primeres visites: 1996-1999*

Amb la participació de quasi totes les ABS –10 de les 13 previstes-, l'any 1996 es va produir un augment important de primeres visites respecte anys anteriors, creixement que durant el trienni 96-99 s'ha mantingut pràcticament estable, com es pot veure en el gràfic següent.

(Continua)►

GRÀFIC. EVOLUCIÓ DE LES PRIMERES VISITES. ABS I CSMIJ, 1996-1999

► Pel que fa a la seva distribució segons el lloc d'atenció, del total de la demanda en salut mental infantil i juvenil, el 63% han estat atesa a les ABS i només el 37% en el CSMIJ, proporció que no ha variat en aquest període (96-99). En aquest sentit, podem dir s'està realitzant un esforç important per apropar l'atenció en salut mental a l'APS. Lloc on, generalment, arriben les primeres preocupacions o demandes; o bé, on són detectades les manifestacions primerenques de problemes o trastorns psicopatològics, gràcies a la continuïtat i, sovint, estreta vinculació que s'estableix entre els pares dels nens o els joves mateixos amb el seu pediatre, metge de família o qualsevol altre dels membres de l'equip d'atenció primària (EAP).

Distribució de les primeres visites segons l'activitat assistencial. 1999

Dels 689 pacients visitats per primera vegada a les ABS l'any 99, el 36% (245) han estat atesos en visita única de salut mental i retornats al professional derivant, mentre que el 64% (444) s'han derivat, majoritàriament, al CSMIJ del subsector corresponent –a fi de continuar el seu tractament en salut mental-, i en menor proporció a altres serveis –DGAI, serveis socials, etc.-

Cal dir que, si bé atendre els pacients en primera visita a les ABS comporta un cert augment de les derivacions cap a SM, quan els problemes –relacionals o evolutius- són en els seus inicis i aguts, sovint una entrevista permet desbloquejar-los i facilita que el pediatre o el metge de família derivant faci el seguiment del cas i valori la seva posterior evolució. Altres vegades, del que es tracta és de discriminar si hi ha o no una psicopatologia. Si es considera que no n'hi ha, moltes vegades la discussió conjunta entre el professional sanitari i el de salut mental és suficient perquè el metge derivant pogui seguir el cas i estar alerta a les seves incidències. Així doncs, davant d'aquest tipus de

situacions, generalment es fan visites úniques i el pacient, pel que fa a salut mental, és donat d'alta.

Creiem que aquest treball és possible, sobretot per dues raons: en primer lloc perquè són entrevistes d'una hora, temps que, en general, permet fer una exploració suficient i plantejar un abordatge global de la situació; en segon lloc, perquè en la reunió i discussió posterior es dissenyen les pautes a seguir, la qual cosa ajuda el professional derivant a entendre i atendre millor cada cas.

Valoracions

Després de sets anys d'haver iniciat aquesta modalitat de treball, amb el propòsit d'afavorir la integració de la salut mental infantil i juvenil amb l'atenció primària de salut, creiem que ho estem aconseguint. De totes maneres, com en qualsevol projecte nou, el camí no sempre és fàcil. Al principi, l'augment de les primeres visites no va anar acompanyat d'un increment proporcional de la dotació econòmica per ampliar personal, i l'equip va haver de fer un gran esforç per adaptar-se a aquesta situació. Tot i així, aquell moment es va prioritzar aquest programa, ja que suposava un pas important en la integració de la salut mental en l'atenció primària de salut. Ara per ara, com a dificultats hem d'assenyalar la pressió que comporta al professional de salut mental haver d'arribar a conclusions o diagnòstics en una sola entrevista; tenir que desplaçar-se a les ABS, etc., etc.

A partir del proper any, d'acord amb la línia de treball de la Fundació Orienta i l'avinença del SCS, el CSMIJ de l'Hospitalet té previst d'iniciar aquest procés en el seu sector sanitari, cosa que, sens dubte, ens estimula a seguir millorant aquest projecte.

M. Palau

HOSPITAL DE DIA PER A ADOLESCENTS

LA CREATIVITAT AL SERVEI DEL PROCÉS CURATIU

L'Hospital de Dia per a Adolescents de Gavà utilitza com a eines terapèutiques, els tallers, la medicació i els recursos institucionals. En la consideració dels tallers com a eina terapèutica, voldríem incidir en un aspecte que creiem important: la utilització de la creativitat en el procés curatiu.

Els tallers són espais que proposen als pacients una sèrie d'activitats per a realitzar. Dins del ventall d'aquestes activitats, podem trobar en gairebé totes elles una potencialitat per a desenvolupar la pròpia creativitat, i compartir-la amb el grup terapèutic.

En la nostra experiència amb els adolescents de l'Hospital, constatem que, per regla general, aquests estan molt ben disposats a involucrar-se positivament en aquestes tasques. Amb el suport dels terapeutes i dels educadors, i seguint la seva

pauta, l'expressió plàstica, escrita, musical, fan possible una identificació del pacient amb el centre.

Els nois i les noies projecten en els seus treballs aspectes de la seva personalitat, i aquests obren un camí per avançar en el seu procés curatiu, que d'altra manera seria molt difícil de trobar. Per altra banda, també tenen cabuda els elements de crítica, d'expressió d'angoixes, que després podran ser treballades d'una manera integradora.

És important tenir en compte l'acceptació de la pròpia obra per part dels altres pacients. Els companys, amb la seva actitud, faciliten l'estímul per expressar-se i tenir l'experiència d'ésser acceptat, cosa que afavoreix la integració. Podem considerar que el conjunt d'aquestes activitats introdueix un element catàrtic en el funcionament del centre, que degudament interpretat i conduït per professionals, té un valor curatiu.

Mercè Gibert i Clois

Coordinadora de l'Hospital de Dia de Gavà

FETS I GENT DEL 2000

Segon Col·loqui Interdisciplinari

Durant els dies 11,12 i 13 de febrer va tenir lloc a Barcelona el Segon Col·loqui Interdisciplinari que, organitzat per IPSI -Centre d'atenció, docència i investigació en salut mental- i sota el lema *Psicoanàlisi i Societat: Transformacions*, va agrupar un centenar llarg de professionals de diverses disciplines i països.

Des de la videoconferència de l'escriptor M. Vázquez Montalbán fins a diverses taules rodones i tallers, al llarg d'aquestes intenses jornades, professionals de la salut mental i de les ciències socials van analitzar i discutir qüestions referents tant a la pràctica psicoanalítica com a un seguit de problemes i canvis que afecten la nostra societat, i la seva interrelació.

Aquest col·loqui, realitzat amb la col·laboració i el suport de diverses institucions i professionals ha tingut, en el Dr. Valentín Barenblit -director d'IPSI- el seu incansable impulsor i cordial anfitrió. *R.D.Gualtero*

El nen maltractat: resposta multidisciplinària

El passat dia 10 de març, al casal municipal "American Lake" de Gavà es va presentar el "Programa d'atenció al nen maltractat", del sector Delta-Litoral. Amb l'assistència de professionals de l'àmbit de la salut, salut mental, serveis socials, ensenyament, entre d'altres, la jornada es va iniciar amb una breu exposició de les línies bàsiques del projecte i, posteriorment, va tenir lloc la conferència sobre maltractament infantil del Dr. Jordi Pou, cap del Servei de Pediatria de l'Hospital Sant Joan de Déu. Va tancar l'acte el Dr. Toni Sanz, coordinador de la CTIC. *Redacció*

Conferència de la Dra. P. Kemberg

El passat 1 d'abril la Dra. Paulina Kemberg va donar una conferència a la Universitat de Lleida, en la qual va parlar sobre el treball de recerca que està portant a terme. Es tracta d'una tècnica que mitjançant la

interpretació del joc i de les fantasies que els nens expressen es pugui diagnosticar si han sofert o no algun tipus de maltractament. Aquest projecte d'investigació s'està aplicant al Canadà.

La presentació va crear molta controvèrsia entre els assistents, fet que constata la gran dificultat que suposa poder arribar a un diagnòstic de maltractament que sigui fiable i compartit per altres professionals.

Sens dubte, molts professionals coneixen les dificultats que comporta fer un diagnòstic de maltractament infantil si no hi ha lesions físiques clares. Dificil perquè, en general, els nens tenen por de comunicar-lo o no saben com fer-ho. Dificil, perquè si els maltractaments són infringits a l'àmbit familiar hi ha molta tendència a l'ocultació. A més, hem d'afegir que no tots els maltractaments presenten les mateixes característiques, la qual cosa afegeix més dificultat, sobretot en els casos de maltractaments psicològics o de seqüeles psicològiques degudes a altres tipus de maltractaments –sexuals, físics, etc.

Per això resulta encoratjador veure que s'estan fent intents seriosos de recerca, ja que com hem dit abans, en aquest camp manquen eines diagnòstiques objectives i amb un alt grau de consens entre els professionals de diferents àmbits –salut, salut mental, serveis socials, ensenyament, justícia-. *M. Palau*

Jornades sobre classificació diagnòstica

El dia 11 d'abril del 2000, l'Associació Catalana d'Atenció Precoç va organitzar les *Segones Jornades de treball teoricpràctic sobre la classificació diagnòstica de 0 a 3 anys*. Ja que l'any anterior es va parlar dels aspectes teòrics i de la classificació, en aquesta ocasió es va posar l'accent en la pràctica. Es van presentar tres casos clínics, dos dels quals registrats amb vídeo, per tal de facilitar la discussió posterior quant al diagnòstic i posterior abordatge. *E. Urpinas*

Primer concurs de fotografia i marqueteria de l'Hospital de Dia de Gavà

El passat 25 de maig d'enguany va culminar amb una petita festa l'esforç dels nois i noies de l'Hospital de Dia que van participar en la realització aquest concurs. Les fotos (captació de la imatge, revelat i ampliació de la còpia), els marcs (disseny, serrat i pintat), la decoració de la sala així com de l'aperitiu final, va ser obra dels joves participants. *M. Aboal*

Dia Mundial de la Salut Mental

Per commemorar el Dia Mundial de la Salut Mental, el proper 10 d'octubre, el CSMIJ Gavà/El Prat/Sant Boi, realitzarà una jornada de "portes obertes". Els infants, al llarg d'aquest dia, podran conèixer de forma lúdica les instal·lacions del centre i també els seus professionals, els quals intentaran apropar la figura del psicòleg i del psiquiatre- encara avui dia poc coneguda i envoltada de molts tòpics-, entre els més petits, com un professional més de la salut disposat a ajudar-los. *E. Urpinas*

Ignasi Riera i el seu oncle Pere Quart

Joan Oliver/Pere Quart. *L'inventor de jocs*, és el títol del llibre de l'Ignasi Riera que, publicat per l'Editorial Proa, es proposa, en paraules del mateix autor, "insistir en una dèria ja antiga: que no siguin bandejades, ni condemnades a l'oblit, la figura i l'obra de Joan Oliver".

No cal dir que, qualsevol que s'arrabi al llibre trobarà, no només un recorregut detallat i documentat de la vida i l'obra del Pere Quart, sinó també part de la història recent de Catalunya. Redacció

DIRECTOR DE LA FUNDACIÓ ORIENTA: ALFONS ICART I PUJOL

EDICIÓ I COORDINACIÓ: RUBEN D. GUALTERO PEREZ

CARRER SANT LLUÍS, 66 - 08850 GAVÀ - TELÈFON 93 638 39 93- FAX 93 633 30 66